

ECOLOGICAL POTENTIAL OF AGRICULTURAL PRODUCTS IN THE CONTEXT OF FOOD SECURITY

POTENȚIALUL ECOLOGIC AL PRODUSELOR AGRICOLE ÎN CONTEXTUL SECURITĂȚII ALIMENTARE

Silvia ZAHARCO

PhD, Associate Professor, State University of MOLDOVA

e-mail: s.zaharco@gmail.com

Abstract

Food security is a priority area for domestic policy, as the fundamental goal of any state is to raise the standard of living of its society. The paper analyzed the main concepts related to food security that ensures favorable conditions to the sustainable development of the economy. At the same time, reference is made to the measures taken to reduce or completely eliminate the possibility of threats, risks and vulnerabilities. The article describes the process of ensuring food security in terms of increasing the ecological potential of agricultural products. The data research and analysis is based on deductive methodology with qualitative and quantitative elements. The used theoretical and empirical research methods are: systemic and comparative analysis of concepts, synthesis and analysis of statistical data, graphical method.

Keywords: food security, organic product, certification, economic vulnerability.

JEL Classification: O13, Q57, F52

INTRODUCERE

Securitatea alimentară este parte a securității naționale care are ca obiectiv asigurarea aprovizionării populației cu produse agroalimentare de bază și de calitate. Problema securității alimentare, a accesului populației la produse agroalimentare de bază și de calitate corespunzătoare, constituie o preocupare majoră cu care se confruntă toate statele lumii, într-o măsură mai mare sau mai mică, și în primul rând cele subdezvoltate sau în curs de dezvoltare. Asigurarea securității alimentare pentru toată populația contribuie la stabilitate și prosperitate.

Conceptul de securitate alimentară a fost introdus prima dată în anul 1963 de către organizația FAO. Conform Declarației Mondiale asupra Nutriției – FAO/OMS 1992 și Declarației asupra Securității Alimentare Mondiale – FAO/OMS 1996, securitatea alimentară este definită ca „accesul tuturor oamenilor, în orice moment, la alimentele de care are nevoie organismul uman, pentru a duce o viață sănătoasă și activă” [9].

Conceptul de securitate alimentară a evoluat în timp, fiind în strânsă relație cu situația internațională și poziționarea fiecărui stat pe arena mondială în diferite perioade de timp. Astfel, securitatea alimentară poate fi reprezentată ca un concept internațional dinamic. Actualmente, s-a stabilit o definiție mult mai complexă și anume „securitatea alimentară, la nivelele individual, casnic, național, regional și global, este realizată atunci când toți oamenii, în toate momentele, au acces fizic și economic, la alimente suficiente, sigure și nutritive, pentru a-și satisface nevoile de hrană și preferințele alimentare, pentru o viață activă și sănătoasă” [4].

Securitatea alimentară este considerată unul dintre pilonii conceptului fundamental pentru lumea secolului XXI, și anume dezvoltarea durabilă. Securitatea alimentară este legată și de noțiunea de „risc alimentar”. Riscul alimentar exprimă gradul de pericolozitate generat asupra unei națiuni, a unui stat, a unei comunități locale, a unui ansamblu regional politic sau economic, din cauza acțiunilor diverse, industriale, a crizelor economico-financiare, a războaielor, dar și a „riscului de mediu” prin secătuirea apelor potabile, dispariția pădurilor, expansiunea zonelor secetoase și deșertice, schimbările de climă și de relief, defrișările masive, practicarea pe termen lung a agriculturii chimice,

extinderea urbanizării, deversarea de deșeuri în apele potabile și în oceane și mări, poluările cu metale grele a ecosistemelor terestre și acvatice, a aerului, etc. [1].

Securitatea alimentară națională confirmă starea economiei în care, indiferent de conjunctura piețelor mondiale, i se garantează populației o asigurare durabilă cu alimente în cantitatea corespunzătoare criteriilor de alimentare științific argumentate. Problema securității alimentare a populației reflectă totalitatea problemelor sociale și economice, starea de lucruri în sectorul agrar și pe piața produselor alimentare, dar și unele aspecte ce țin de politica economică externă [8].

Securitatea alimentară are drept obiectiv autoaprovizionarea cu produse alimentare de bază și presupune:

- 1) stabilirea gradului de autoasigurare a țării cu produse alimentare de primă necesitate și a limitei critice de import;
- 2) susținerea agriculturii naționale;
- 3) crearea și întreținerea fondului alimentar tranzitoriu și de rezervă și, în primul rând, a celui de cereale.

Reieșind din cele expuse, considerăm asigurarea securității alimentare cu produse ecologice și de calitate un subiect important de cercetare. Astfel, scopul studiului dat este de a analiza dezvoltarea agriculturii ecologice în Republica Moldova, a particularităților acesteia, precum și a perspectivelor de dezvoltare în condiții de asigurare a securității alimentare naționale. În decursul cercetării subiectului dat au fost utilizate așa metode ca: deducția și inducția, analiza, compararea, metoda tabelară și metoda grafică etc.

ANALIZA ȘI INTERPRETAREA REZULTATELOR

Securitatea alimentară a unei țări reprezintă cea mai importantă dimensiune a securității naționale. Un stat are securitate națională doar atunci când are asigurată securitatea alimentară, care presupune deținerea unei suficiente disponibilități de produse agricole și alimentare în măsură să acopere necesitățile de hrană pentru toți locuitorii țării. Neasigurarea securității alimentare poate genera tensiuni sociale, poate deteriora sănătatea populației, poate crea stări de instabilitate economică și politică.

Dezvoltarea economică generează, în mod normal, dezvoltarea lanțului de aprovizionare cu alimente al unei țări, contribuind la eliminarea treptată a deficiențelor alimentare și îmbunătățind astfel statutul nutrițional general al populației țării. Toate aceste aspecte duc la schimbări de ordin calitativ în procesele de producție, prelucrare, distribuție și comercializare a produselor alimentare. În acest context, pot fi evidențiați următorii factorii care condiționează securitatea alimentară:

- disponibilitatea hranei;
- accesul la hrană, care este determinată de puterea de cumpărare;
- dorința de a se alimenta sănătos.

Pentru o mai bună înțelegere a relației dintre securitatea alimentară și aportul alimentar adecvat, se utilizează un șir de indicatori care pot fi grupați pe mai multe categorii după conținutul economic, relațiile dintre factorii cauzali și rezultativi și interdependența dintre aceștia (Tabelul 1).

Tabelul 1. Indicatorii securității alimentare

| Categorii | Indicatori |
|--|---|
| Cererea de consum alimentar | <ul style="list-style-type: none"> • indicele prețurilor de consum; • costul întreținerii alimentare; • indicii puterii reale de cumpărare; • elasticitatea cererii de produse alimentare în funcție de venit și de preț; • normele de consum alimentar etc. |
| Oferta de produse alimentare | <ul style="list-style-type: none"> • producția alimentară industrială pe cap de locuitor; • producția agroalimentară în unități fizice, valorice și convenționale pe persoană; • volumul stocurilor de produse agroalimentare etc. |
| Consumul alimentar | <ul style="list-style-type: none"> • consumul alimentar pe o persoană; • ponderea cheltuielilor alimentare în totalul cheltuielilor de consum; • costul coșului alimentar; • costul alimentar pe total, categorii socio-profesionale și grupe de venituri etc. |
| Indicatorii sintetici ai securității alimentare | <ul style="list-style-type: none"> • raportul dintre stocul de cereale și consumul de cereale la nivel mondial; • variația producției de cereale în marile țări importatoare; • variația prețurilor la importurile de produse agroalimentare etc. |
| Reglarea securității alimentare | <ul style="list-style-type: none"> • valoarea investițiilor în sectorul agroalimentar; • subvenționarea producției agroalimentare etc. |
| Insecuritatea alimentară | <ul style="list-style-type: none"> • deficitul alimentar pe grupe de produse și produse de bază; • numărul persoanelor care suferă de foame cronică; • numărul persoanelor care suferă de malnutriție etc. |

Sursa: adaptat de autor după [5]

Producția agricolă este principala sursă și cea mai sigură pentru asigurarea disponibilului de consum alimentar al populației unei țări. Potențialul agricol al unui stat este cheia securității alimentare. Ca furnizor de securitate alimentară, agricultura are următoarele obiective:

- creșterea nivelului de asigurare a consumului alimentar al populației din producția internă la produsele importante (cereale, legume, fructe, carne, alimente procesate);
- stabilizarea ofertei agricole interne, în principal prin măsuri de susținere a infrastructurii de îmbunătățiri funciare (cu accent pe irigații);
- dobândirea statutului de țară exportatoare de produse agricole și furnizor de securitate alimentară în plan regional.

Un aspect esențial al securității alimentare îl constituie calitatea produselor agroalimentare. Actualmente, ca urmare a suprasaturării pieței agroalimentare cu alimente înalt procesate și modificate industrial sau genetic, a apărut orientarea spre produsele alimentare biologice (ecologice, organice). Agricultura ecologică a apărut ca o reacție la agricultura modernă bazată pe utilizarea în exces a îngrășămintelor chimice și pesticidelor, care au condus la un impact negativ asupra mediului ambiant.

Agricultura ecologică este un procedeu de a cultiva plante, de a crește animale și de a produce alimente, care se deosebește fundamental de agricultura convențională. Rolul acestui sistem de agricultură este de a produce hrană mult mai curată, mai potrivită metabolismului organismului uman, dar în deplină corelație cu conservarea și dezvoltarea mediului natural.

Agricultura ecologică poate fi definită ca un ansamblu de activități științifice (observații, măsurători și experimente) și aplicative (analiză, proiectare, administrare) din agricultură și celelalte ramuri economice care prelucrează și comercializează produse agricole și agroindustriale și pune un accent deosebit pe valorificarea și conservarea sau refacerea resurselor naturale, tehnico-financiare și umane specifice agroecosistemelor locale și zonale [7].

Pentru a obține produse agricole ce pot fi comercializate cu mențiunea „produs ecologic”, entitatea agricolă trebuie să parcurgă perioada de conversie. Conversia presupune o trecere treptată de la sistemul convențional la cel ecologic, perioadă în care se reorganizează suprafețele de teren, se asigură baza materială necesară, se însușesc metodele și tehnicile specifice de cultivare în sistem ecologic etc. Procesul de conversie se realizează într-o perioadă suficientă de timp, în care se produce o adaptare a ecosistemului. În urma procesului de conversie, terenurile agricole, culturile și recolta agricolă, animalele trebuie să capete calitățile specifice producției ecologice. În perioada de conversie se elimină substanțele poluante din sol, apă și plante; microflora și microfauna solului ajung la un echilibru specific, iar caracteristicile solului devin tipice celui dintr-o gospodărie ecologică [3].

Examinând dinamica dezvoltării agriculturii ecologice în Republica Moldova, se observă o creștere ușoară a suprafețelor și a numărului de producători (Figura 1).

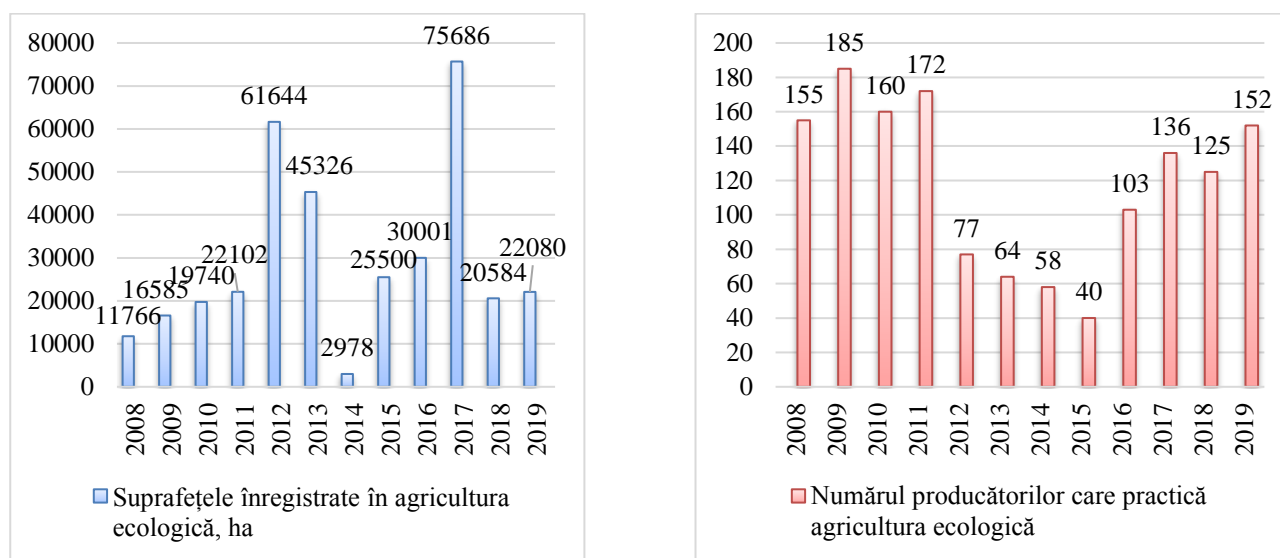


Figura 1. Dinamica suprafețelor și a numărului de producători înregistrați în agricultura ecologică în Republica Moldova în anii 2008-2019

Sursa: adaptat de autor după [6]

Astfel, constatăm o fluctuație substanțială a numărului de producători agricoli cu profil ecologic, fiind în creștere în perioada anilor 2008-2011 (numărul maxim a fost atins în anul 2009 – 185 de producători agricoli), după care scade drastic până la 40. În următorul an se observă o creștere până la 103, atingând nivelul de 152 în anul 2019.

Suprafețele înregistrate în agricultura ecologică au o tendință de creștere în perioada anilor 2008-2012 de la 11 766 ha la 61 644 ha. Indicatorul menționat a suferit o descreștere în perioada anilor 2013-2014, ca mai apoi, în 2015-2017 să fie înregistrat un salt al acestuia, urmat imediat de o descreștere în 2018 a suprafețelor înregistrate de la 75 686 ha până la 20 584 ha. În anul 2019 are loc o creștere a acestora până la 22 080 ha. Unul din principalele motive privind creșterea suprafețelor ecologice înregistrată din 2008 până în 2012 a constituit politicile favorabile susținute de către Guvernul Republicii Moldova, fiind acordate subvenții din 2007 pentru restituirea cheltuielilor în perioada de conversiune. Începând din 2012, subvențiile au fost acordate doar la înființarea plantațiilor multianuale, fapt care a influențat reducerea activității în domeniul analizat.

Sistemul de agricultură ecologică se bazează pe respectarea unor reguli și principii de producție stricte care includ etichetarea produselor obținute din agricultura ecologică. Pe eticheta aplicată produselor ecologice sunt obligatorii următoarele mențiuni: referirea la modul de producție ecologic, sigla, numele și codul organismului de inspecție și certificare care a efectuat inspecția și a eliberat certificatul de produs ecologic. Sigla garantează că produsul, astfel etichetat, provine din

agricultura ecologică și este certificat de un organism de control, permițând consumatorului o identificare clară a acestor produse pe piață.

În scopul etichetării și prezentării produselor agroalimentare ecologice în Republica Moldova se utilizează marca națională «Agricultura Ecologică – Republica Moldova» care are ca scop etichetarea și prezentarea produselor agroalimentare ecologice. Sigla se aplică doar pe produsele agroalimentare care au fost supuse procedurii de inspecție și certificare pe tot parcursul ciclului de producție de către organismele de inspecție și certificare, autorizate de MADRM. Conform prevederilor Legii cu privire la producția agroalimentară ecologică, dreptul de utilizare a mărcii naționale „Agricultura Ecologică – Republica Moldova” la produse, etichete și ambalajele produselor agroalimentare ecologice, îl au agenții economici care produc, procesează, importă, exportă și/sau comercializează produse agroalimentare ecologice înregistrați la MADRM.

Sortimentul de culturi ecologice cultivate în Republica Moldova este destul de diversificat. Producătorii agricoli sunt concentrați în mare parte pe cultivarea culturilor cerealiere, acestea fiind urmate de cultivarea nucilor, fructelor uscate, semințelor de floarea soarelui, leguminoase precum soia și mazărea (Tabelul 2).

Tabelul 2. Cotele celor mai mari suprafețe de culturi agricole certificate ecologic, 2020

| Culturi agricole | Suprafața ecologică, ha | Ponderea, % |
|--|-------------------------|-------------|
| Cereale pentru producția de boabe (inclusiv semințe) | 10 941,8 | 20,1 |
| Culturi industriale | 9 221,8 | 17,1 |
| Semințe oleaginoase | 8 954,9 | 16,5 |
| Semințe de floarea soarelui | 6 570,9 | 12,1 |
| Grâu | 5 463,1 | 10,1 |
| Porumb | 4 558,9 | 8,4 |
| Nuci | 3 439,1 | 6,4 |
| Legume uscate și culturi proteice (inclusiv semințe și amestecuri de cereale și leguminoase) | 1 451,3 | 2,7 |
| Soia | 1 078,9 | 2,0 |
| Rapiță | 1 033,3 | 1,9 |
| Mere | 473,0 | 1,0 |
| Orz | 367,7 | 0,7 |
| Plante medicinale (levănțica) | 265,4 | 0,5 |
| Prune | 170,1 | 0,3 |
| Alte culturi | 142,0 | 0,2 |
| Total | 54 132,2 | 100 |

Sursa: adaptat de autor după [2]

CONCLUZII

Securitatea alimentară reprezintă un element indispensabil al securității naționale. Respectiv securitatea alimentară trebuie să fie tratată riguros și la nivel de țară indiferent de nivelul de dezvoltare al acesteia. Asigurarea securității alimentare la nivel național este eficientă atunci când populația are acces liber sub aspect fizic și economic la produse agroalimentare inofensive și corespunzătoare normelor și standardelor internaționale.

Securitatea alimentară depinde în mare parte de nivelul de dezvoltare al sectorului agrar, căruia îi revine rolul de asigurare cu producție alimentară și produse agricole de bază adecvate necesare pentru sănătatea oamenilor, precum și de creare a unei oferte stabile de produse agricole.

Suprafețele înregistrate în agricultura ecologică din Republica Moldova, precum și numărul de producători agricoli cu profil ecologic manifestă o fluctuație substanțială în decursul mai multor ani, fiind în creștere sau descreștere. Modificările respective au la bază politicile favorabile sau

nefavorabile susținute de către Guvernul Republicii Moldova, bazate în mare parte pe acordarea subvențiilor.

Agricultura Republicii Moldova este capabilă să ofere producției agricole suficiente, fără să existe posibilitatea afectării rezervelor de stat. Astfel, creșterea gradului de valorificare a potențialului agricol ecologic poate transforma Republica Moldova într-un stat independent în ceea ce privește asigurarea securității alimentare a populației, dar și de furnizor de o astfel de securitate către alte țări, printr-un export net de produse agricole ecologice.

BIBLIOGRAFIE

1. Antonescu, M. V. (2019). *Securitatea alimentară în contextul unei crize alimentare globale și al ascensiunii „puterilor alimentare” – câteva considerații*. Lucrările Conferinței Științifice Internaționale Gândirea Militară Românească, 1, 108-125.
2. Boincean, B., Micu, A., Ceban, V. (2020). *Buletin privind agricultura ecologică din Republica Moldova*. Chișinău: MOVCA.
3. Ciubotaru, V., Bucătaru, N., Moldovan, A., Gumovschi, A., Bivol, E., Andriucă, V. (2018). *Manualul de instruire pentru formatori și fermieri: Sistemul de Agricultură Ecologică*. Chișinău: UCIP IFAD/AO BIOS.
4. Oprean, L., Oancea, S., Bănăduc, D. (2012). *Managementul integrat și strategic al combaterii inteligente a crizei alimentare globale, bazat pe bioeconomie și ecoeconomie*. Editura Academiei Române. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/317290553_Seuritatea_si_siguranta_alimentara
5. *Securitatea alimentară: obiective și priorități* (2020). Disponibil: <https://administrare.info/domenii/economie/16363-securitatea-alimentar%C4%83-obiective-%C5%9Fi-priorit%C4%83%C5%A3i>
6. Senic, I., Revenco, E., Malai, E. (2021). *Ghid privind bunele practici în agricultura ecologică în contextul schimbărilor climatice: Ghid practic pentru producătorii agricoli*. Chișinău: Bons Offices SRL.
7. Toncea, I., Simion, E., Ioniță Nițu, G., Alexandrescu, D., Toncea V. A. (2016). *Manual de agricultură ecologică (suport de curs)*.
8. Zaharco, S. (2021). *Economia sectorului public. Manual*. Chișinău: Print Caro.
9. World Food Summit (1996). *Rome Declaration on World Food Security*. FAO. Disponibil: <https://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm#PoA>